

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S. Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

§.11. Nummulariorum effudit æs. Zelo Deus æstuat nec vnquam societatem aliorum admisit Deorum, & eade causa illum Romani non admiserunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53104](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53104)

cum altero. quod nequias inquit augere sacrificium, ob nescio quæ negotia, quibus occuparis panem non liceas tibi sumere coelestem. Porro verò verius est, inquit Spiritus S. quod Dei dona non recipias, quia recipere illa non vis: illa etenim quæ producitur ex exultatione, in aliud postea tempus differre commodius, sicut de factis faceres, si ex alia parte tibi lucti offerretur occasio.

Matt. 23. 37. X. Christi dona nobis offeruntur. 2. Cor. 5. 20.

Quos volui congregare filios tuos sub alas & nolisti: Tibi offeruntur, tibi dantur, tibi Dei bona proponuntur, & nec illa concupiscis: te rogant, te movent, te adiutantur, ut illa capias, & illa negligis. Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortantes per nos, obsecramus pro Christo: reconciliamini Deo. Sum inquit Apostolus ut legatus Christi, & Christus ipse est, qui per me loquitur, & quod agit, illud est: quod roget te, & ego eius nomine, & per eum qui est, vos obsecro, eius gratiam recipite, eius amicitiam, eius misericordias, illi in amicum vobis sumite: considerate, quam sit ad hoc idoneus, perpendite quod perfectas facere noverit amicitias. Tu videris, an hoc quod tibi defertur, concupiscas? verum quidem est, quod ais, pretiosa esse procul dubio huius officinæ bona, verasque esse divitias, & nihilominus illas desertis, etiam à rogantibus oblatas. Quam confusus, quis dixerit, p. vest nunc hærere Christus, & de tua impudentia pudibundus? Aperiatu est, quia non est qui occurrat.

Luc. 10. 9. XI. Cur Apostoli sine pera mittantur. Matt. 10. 8.

Hinc tibi constabit, ex D. Grego. modus ille, quo Salvator suos Apostolos misit hæc bona alijs oblaturos: *Et nunc dicit: quia appropinquavit in vos regnum Dei.* Per mundum uniuersalem prædicare, annuntiare, iam in terra erectam esse officinam omnibus Dei bonis affluentem Domine, quo modo proficiscantur hi præcones, ista nuntiantur? *Nolite portare fusciculum, neque peram, neque pecuniam, neque aurum, neque argentum in tonis vestris, gratis accepistis, gratis date.* Videant vos statim ab initio bonorum illorum meorum non esse venditores, sed quod illa gratis exhibeatis. Illico sciant omnes, quod opus, minime sit, illa argento auroque soluere, & quare, Domine: quia si vel assẽ ab eis quæsieris, nullus emet aliquid, gratis oblata non volunt habere, vide quid facturi sint, si ab illis pretium postularis.

XII. Simonis Magi peccatũ grauisimum.

Hinc in D. Petro tanta oritur indignationis ratio contra Simonem Magum. Accedit male dictus ille, & miracula stupens Apostolorum parata potestate, quod impositus tantummodo manibus descenderet in illum vel illum Spiritus Hieron. Bap. de Lanza Tom. III.

S. in ignis forma visibili, vel alio modo, diuina sua dona gratiaque communicans: unde non parcam offerens D. Petro pecunie summam, sic ait: hos tibi sume denarios & hanc mihi, qua polles vende potestatem: *Obtulit eis pecuniam sicut ait: Date mihi hanc potestatem.* Vah te proditor, te, tuamque pecuniam diabolus auferat: quia hoc sensisti, quod in hac Christi officina, bona eius denarijs distrahantur: *Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam denum Dei existimasti pecunia possideri.* Non Dei sunt cogitationes tuæ cogitationes, sed multum inter se discrepant: *Cor tuum non est rectum coram Deo.* Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si serie remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. O Dei Apostole, quomodo ut dubium proponis, num forte Deus hanc iniquam remittat cordis cogitationem, ac mentis intentionem, si pœnitentiam egerit, veniamque postulat, quis, sicut tu, nouit, nullum esse peccatum, non solum cogitationis, sed etiam operis, quod Deus non remittat per pœnitentiam: declarare voluit quam enor. Vix remi Deum offendant crimine, qui de donis Dei pecuniam sibi conatũ aggregare. Illud tantummodo cogitare tam est coram illo execrabile, ut D. Petrus iudicet, hoc à Deo remitti posse valde difficulter.

Ado. 8. 8.

XIII.

Quia non letis est offensa Dei gratis ea nolunt homines eius dona, & illa sumunt, si pro illis pecunias debeant erogare? Quoties cogitauis, si pro audienda vna missa à te pretium vnus regalis exigeretur, sicut pro comedia, si ad lucrandas stationes duo exigerentur: si ad audiendam & recipiendam doctrinam Euangelij portatus adstaret, qui medium lulium à te requireretur, quis frequenter concionem? Modo tam instanter rogati, tot campanarum pulsu excitati, tot præconum vocibus inuitati, tali quali cernitis adestis difficultate, quid esset si pretium postularetur? Ideo, qui templum ingrediuntur cum pecuniis & auaritia, Dominus illos exturbat, velut honoris sui hostes infensissimos.

§. II. Nummulariorum effudit res. Zelo Deus estuat nec unquam societatem aliorum admittit Deorum, & eade causa illum Romanon admiserunt.

D. Euangelista liquidò notis facti, huius adeo insoliti in Christo tradit. rationem, quodque à mansuetudine, illius tã opere discrepare videbatur: Dicit hoc ex zelo promissa.

P msc.

nullo enim discipuli eum viderunt, tantam
 in magistro suo mirati nouitatem, zelo ductum
 aduerterunt. Recordari sunt vera discipuli: quia
 scriptum est: *zelus domus tua comedit me.* Sumitur
 ex Psal. 68. in quo videtur Dauid locutus fuisse
 de Christo Domino nostro. Aduerbium illud
 vero quod addit Euangelista, est hic sicut aduer-
 fatium & merito eodem vitium in hac occasione.
 q. d. Eo tempore, quo Christus, & quosdam
 caedebat, & alios de templo propellebat, velut
 canes, quando omnes stupore pleni haerebant
 attoniti, nec mysterium valebant huius actionis
 intelligere: quinimo potius eorum quidam hac
 de causa Christo videbantur indignari, nihilominus
 Apostoli nihil ex illa sinistra iudicant, nec
 quidquam suspicati sunt, nisi quod in Christi
 non parum redundet satisfactioem, sed
 recordari sunt eius quod Dauid dicente Spiritu
 S. in illo Psalmo cecinerat, & in eo hanc modo
 completam esse prophetiam intellexerunt.
Zelus domus tua comedit me.
 Est autem zelus affectus ardentissimus, qui se
 ostendit impatientissimum ad differendam execu-
 tionem, qui summa diligentia procurat, omne
 illud quod ad diuinum spectat honorem, & se
 fortiter opponit illi quod ei videtur derogare,
 sic ut quiescere non possit donec illud euertere-
 rit: honorque Dei in sua auctoritate saluus sit
 & incolumis: ut autem hoc assequatur, non haere-
 ret in humanis respectibus; nec mundi vetetur
 potentissimos, qui sese illi possunt opponere ad-
 uersarios, nec eum vis aliqua quo minus exe-
 quatur, intentum remoratur. Proceedit hic affe-
 ctus ex amore Dei, & qui illo feruescit, res ag-
 git adeo insolitas, quando Dei honor periclitatur
 quae tantam in videntibus causant admira-
 tionem, ut haereant attoniti. Talis in Aod com-
 mendatur zelus, qui conspicuus idola, quae Rex
 Moabitarum sacrilegus Eglon crexerat in Gal-
 galis, in illum insurgit, iram gladium arripit,
 illum perfodit, soloque profertur interemptum.
 Nec ab similibus huius fecit ille Zeli fernor in Phi-
 nees filio Eleazari, qui, notatore D. Amb. icu v-
 nere me fecit zelus meus.
 IV. que offendant non minimè, diuino concitatus
 honoris zelo, de medio surgit multitudinis, ar-
 repto pugione nihil moratus ad interiora pene-
 trat cubiculi, in quo Israelitam, eum Madianiti-
 de in flagranti repletum delicto perfodit. Quod
 cum vidisset Phinees, filius Eleazari, filij Aaron, sa-
 cerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto
 pugione ingressus est post virum Israelitam in lupanar,
 & perfodit ambos simul. Fuit autè hoc opus
 adeo Deo acceptum, ut propterea iram suam de-
 miserit, furoremque sedauerit, quo contra filios
 Israel grauitè exanderat. Et occisi sunt viginti
 quatuor milia hominum. In signum, quod iam
 placatus esset, nec ultra contra filios Israel exa-
 cerbatus ut ipse Dominus Moyse declarauit: De-
 xit Dominus ad Moysem: Phinees filius Eleazari, fi-
 lij Aaron sacerdotis, auertit iram meam à filiis
 Israel, quia zelo meo commotus est contra eos.
 Huic adiungo feruidum Eliae zelum, quando
 vocem at tollens honoris Dei propugnator ex-
 clamat: *Zelo zelatus sum pro Domino.* Et illo ve-
 hemētius aestro diuino percussus falsos illos oc-
 cidit prophetas Baal: & in huius iacitoris met-
 cedem, si credimus Ambrosio, raptus est in para-
 disum. Hunc quoque Zelum eodem modo de-
 monstrauit dux strenuissimus Marthias qui
 animo motus virili omnem illam populi turbam
 excitauit, contra impia Regis Antiochi sacrile-
 gia stans inuictus. Illos omnes qui pacifici ac
 clementes habebantur, zelus ille honoris Dei
 permouit, ut talia patrauerint praeter morem in-
 sueta, quae audientes in summam raperent ad-
 mirationem. Et omnium horum zelum superauit
 Saluatoris nostri zelus, qui honoris patrum
 propugnator erat acerrimus: si namque zelus
 effectus sit amoris, sole claris patet, quod cum
 charitas & amor Christi erga Patrem suum eter-
 num sit infinite feruentior illo, quo flagrant om-
 nes sancti, & omnis ille omnium sanctorum simul
 in comparatione amoris quo Christus ardebat,
 sit instar minimae scintillae ad ignem maximum
 comparata, necessarium esse debebat Christi zelus
 efficacior illo, quo sancti omnes vniti astuane-
 rant. Quod si illi supra commemorati tam inso-
 lita facinora perpetrarunt zelo permoti, quo fer-
 uebant, honoris Dei, extra dubium est, quod idè
 ille Redemptorem nostrum ad multo his praecar-
 iora propellere deberet. Et ita demonstrauit
 hac in occasione, ut ea videatur facere, quae na-
 turae suae sunt repugnantia, indignaque clemen-
 tia, cum ipse proprijs assumat manibus flagel-
 lum eoque feriat templi profanatos, nec à
 cepto desistat donec omnes templi foribus eli-
 manant.
 Zelus, leo dicitur fortissimus: quia nulle sunt
 vites, quibus conuictus mansuecat. Zelus & fu-
 ror viri non parces in die vindictae, nec acquiescit
 cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione
 dona plurima. Quando quis vit est animo, ac
 dignitate

VIII. dignitate sublimis, si sponsam eius offenderis eū minime placabis, totum licet ei mundum tradideris. Virum, qui laudatur conditione esse Angelus, si inuenias turbatum, commotum, vt leo furentem, obstupescis; dicat alter: ne miretis, inuenit enim qui coniugi suæ voluerit illudere: qui libet furor tū tibi videtur exiguus. Quoties quis aliquid comedit, hoc in eius vitetur naturam. Partem comedis arctis, digeris illam & in naturam transmutas hominis. Leo discerpit ouē, in in leone in illam transmutat, & vires illi & esse tribuit leonis. Agnus Christus est manifestissimus: paulo superius hoc D. Ioan. indicarat: *Eccē Agnus Dei. Postea conspicit*, quod eū tangant in eo quod charius habet: illū Zelus comedit leoninus feruentissimus in leonem mutatur rugientem, fortem ac terribilem. Contra quos rugiunt hi Zelosi feroces? Singulariter notat D. Euangelista efferverisse contra negotiatores & camplores, qui ad mensas suas residebant, & in pecunia, quas in illis habebant. Vnde in illos rigore ostendit strictiorem, quos flagro cecidit, & mensas ac pecunias huc illicque per pavementum templi dispersit. *Numulariorum effudit as, & mensas subuertit.*

IX. Hi maxime Zelum eius excitant, animumque pronocant, mercatores videlicet in mensis suis residentes, & denarii quos in ipsis collocant in templo suo. Non dubito, quin illi in mentem venerit, quod pecunia idolum esset in mensa expositum, sicut in altari, quodque mercatores coram eo prostrati illud in templo ibidem adorarent. Deus adeo Zelosus est, vt hoc nomine voluerit principaliter insigniri: *Ego sum Deus Zelotes, Deus amulatores.* Sicut autem maritus, qui talis est, societatem non patitur alterius, lotes est sic nec ipse Deus illam perpeti dignatur. Hoc Exa. 20. 2. ptimum principium ac fundamentum populo Deuter. 6. 4. suo proposuit, quod ipse solus esset, quem vt Deū habere, ac adorare deberent: *Audi Israel Dominus Deus tuus vnus est. Non habebis Deos alienos coram me. Ego sum, popule meus, Ecclesia mea, sponsus tuus legitimus, alium esse non oportet, sed nec est. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.* Huic accedit, quod videns à populo suo excauerit: (nostro loquendi modo) vt nullus sic maritus moueretur, si quando propria comur ad alium oculos suos fordistraga conuerteret: vnde tunc temporis eum generationem vocauit adulteram.

Profecquitur D. Aug. difficultatem non minus curiosam, quam grauem, scituque dignissi-

mam Quid causæ esse possit, cur Romani, insuper & omnes per totum mundum infideles nū. Cur Romanam Deum Israel adorant: *Eorum sententia manū fuit, omni Deos colendos esse sapienti.* Credebant Deum enim: quod sicut nomini sapienti conuenit, vt Israel nō amicitia credere eorum, uellet cum cuiuscumque adorantur Republica potentissimis, & cum eis firmam d. Aug. inerat societatem, ob varias quæ passim occur. *Lib. 1. de Conseru. nibus dijs cuiuscumque gentis aut nationis fore. Euange. c. 1. dera sociarent amicitia. Hoc Romani, ipso D. 17. c. 9. Leone assertore, obseruarunt ita tenaciter, vt in Tom. 4. hoc non minimam suæ Religionis sollicitudinē impenderint: vt enim cæteris Roma nationibus imperabat, ita in illa cunctarum dij nationum colebatur. Cū pæne omnibus (sic ipse) dominaretur d. Leo. gentibus, omnium gentium seruabat erroribus, & Ser. 1. Nam magnam sibi assumptisse videbatur Religionē, quia tal. Apost. nulla respuebat falsitatem. Athenienses qui inter Petri, & mundi sapientes palmam præferrebant (vbi Aca. Paul. demia habebatur celeberrimos, singulariter ea de XII. causa ab eis Minerva colebatur, dea sapientiæ. Atheniē. vt declarat ipse D. Augustin.) hoc ita mordicus ses obtinuerunt, vt testetur Oecumenius quod non solum deos hū omnes adorarent Deos, cæteris nationibus colebant cognos, sed insuper & altare exerau, ignoto etiam igno Deo consecratum, vt si forsitan aliquis alius su. potos. perisset. illis ignotus, eorum cultu nequaquam Lib. 1. 8. de priuaretur: consebant enim conueniens esse, eius. c. 9. omnium sibi deorum, nullo excepto beneuo. In ca. 17. lam captare amicitiam. Et eo sensu declarat id. Act. quod scripsit D. Lucas de ara quam erexerant in Areopago, inter alias varijs dijs nominatis ac cognitis constitutas: *Ignoro Deo. Hinc multan. Act. 17. 23 do processit Deorum, de qua D. August. quidam. XIII. erant dij scilicet & cæteris eminentiores, scilicet Vnde tā. uiginti: duodecim viri, & octo mulieres Iuno, ta. deorū Iupiter, Mercurius Saturnus, &c. Alij minores, multitu. eorumque tanta multitudo, vt muscarum nume. do. rum longè superarent, ipso D. Augustino Lib. 1. de Ciuit. c. 2. teste.**

Quærit igitur D. August. quid causæ fuerit, siq. 16. 5. quod Gentiles omnium nationum Deos hono. 31. rantes, numquam altare vel templum erexerint ac consecrarint Deo Israel. *Cur à numero ceterorum esse relictus est? Si sit, quia nullam de ea habuerint notitiam, est impossibile, cum notitiam haberent populi Dei, eiusque facinorum, & quid plura? Notissimum toto orbe templum erat Dei Israelitarum, quem omnes metuebant: no. uerant enim omnes, quod Rex Israel potentia præfulgeret, & aperte hoc prædixit vates regius: *Deus in domibus eius cognoscatur. Ecce Ps. 47. 1.**

Ps. 47. 4. Reges terra congregati sunt, conueniunt in unum, ipsi videntes sic admirati sunt, cantabant, erant, eorumque tremor apprehendit eos. Si sit, quia illum timebant, ut seuerum scelerum vindicem:

D. Avoys, non est hæc ratio (inquit D. Aug.) cum non honorandi quia Dii, quos magis honorabant, erant Consens. illi, quos magis timebant, & si quosdam colebant, ut sibi beneficerent, alios autem honorabant, ut sibi malum inferrent. Marcus Varro vnus ex illis, & quidem eorum omnium sapientia clarissimus, op natus est, quod Deus Israel esset Iupiter. Varro quo doctorem apud se meminisse inueniunt, Deum Iudæorum, Iouem putauit. Ita D. Augu. Nihilominus numquam ipse, aut alius affirmare ausus est, quod sub illo nomine colebant Deum Israel, semperque mos inoleuerat, ut cunctis mundi dijs Iouis adolentes, hunc solum non honoratum omittent: cum tamen eius esset illis cognitæ celsitudo, & summa per experientiam notissima potentia, quam quotidie inter manus habebant ipsi, cæterique mundi Monarchæ, sicut varijs in occasibus S. litteræ commemorant.

XIV. Ratio D. August. ea sunt, quod Gentiles, nominatim primaria autem Romani, stricte sententiam, legem ac decretum obseruarent illatum ab eo latum, cui palmam inter sapientes sapientie deferebant, nimirum Socrate: dicebat hic, quod quoscumque in numerum recipere deorum, illos eo modo honorarent, quo ipsi desiderarent honorari, Et sic se res habet: cum enim Dii illi, dæmones essent, eorum vnusquisque suam adorationis ac cultus methodum normamque præscribebat. Hic legem statuebat, ut tali ac tali sacrificio coheretur alter illo vel illo, hic tali vel tali tempore: quia dicebat Socrates: si, quando ad epulas quosdam inuites amicos, huic ad laboras, ut cuique quod saluæ suæ placeat apponatur; multo magis hoc Dijs indulgendum. Igitur quam primum quempiam in Deum canonizabant ac extollebant, ilico interrogabant. Videamus quid Deus iste quoad cultum suum præscripserit, quo possit velique honorari. Quando iam statutum erat Deum Israel cæteris eius annuerare, hoc inquirebant; & occurrat illis, quod primum decretum illa regula, quam à suis exigebat cultibus, hæc esset, ut ipse solus ac vnus Deus haberetur, cæteris adoraretur. Deus vnus Deus vnus est. Videte quod ego sim solus. Quo audito aiebant, si hunc in Deum recipimus, cæteros ipsos oportet amantemur: præstat igitur, ut hunc solum non recipiamus, quia socios alios non admittit,

quam a iis omnes, qui sibi mutuo non contradicunt, sed in vno eodemque Templo, in via eademque Republica optime conueniunt.

Erant illi dii diuinitatis latrones, ex eorū m. Philo. 2. 6. meto, quos D. Pau. indicat: illam etenim quam Xv. sibi arrogabant, meto sibi furto rapuerunt. Hoc Dii diuinitatis interdiscriminis inter domus vel horti alicuius legitimum Dominum, & furem, quod fur fures, vnus alterum non expellat, nec illi se ferox opponat, modo ipse partem habeat ex furto. Parū Similitudinem refert furi, qui ex illa parte domum tuam ingreditur, hoc in eius non cæsit detrimentum: non sunt enim propria eius facultates: nec furem hoc arguit, qui per hos parietes in hortum tuum descendit, quod alter per alios irrepit ac depredat, tantummodo ipse habeat, quod auferat: quia hoc quod alter diripit, non ipsi hoc abtulit, nec fit ipsi iniuria, cum proprium eius non sit, quod alter est depreddatus.

Tu verò qui Dominus omnium es, quæ in domo tua, ac horto continentur, neminem pariteris furem: sunt enim tua omnia, & quidquid ex illis perit, in tuum vergit detrimentum. Illi Gentilium dii, fures erant & latrones. *Omnes 18m. 10. 8. XVII. Dii vana quoque venerunt, fures sunt & latrones, & in domum ac esse diuinum intrabant a ferendo, 12. Dii vana diuinitatis assumebat, sequæ eiusdem esse Deum facta, ut Metecurius alter fortis diuem & buccina, haec quod eam tribueret, & Mars dicebatur: ille potentia se Deū mentebatur, quem Iouē nominabant. Hæc effuriebat, quod ipsa esset quæ corporis efficeret organizatione, & Libera dicebatur, quæ ad Natiuitate auxiliatrix accurreret, & pusionē in lucē autalque produceret, & Lucina vocabatur: altera quod pueruli pedes adgressu solidaret, & Statilina scribebatur. Quidā potentiam in mare sibi vendicabat, & Neptunus dicebatur, alia in acre dominatur, quam Iunonem vocabant, alius in superficie terræ, quæ Plutonem dicebant: alia in terræ cauernis: hæc fingebant Proserpinam: hic tempora dirigebat, & Saturnus erat, ut eleganter exponit D. Aug. Numquam alius alium perturbabat, nunquam molestiam inferbat, nunquam impediobat: tu ex hac parte, ego ex altera sumus, omniaque diripiamus. Tribuant tibi diuinitatem, sicut & mihi pariter attribuunt. Honorant te colantque ut Deum, non repugno, modo me simili-*

similiter vt Detim colant & adorent. Porro Deus Israel, erat Deus, & Dominus legitimus, ad quem tota spectabat diuinitas, idcirco vt iuriam habebat sibi factam, & reuera talis erat, si quis vel dragmam sibi illius arrogaret.

XVIII. Hinc est, quod nunquam patienter eum ferre poterit: qui vela mille leucis esse diuinum superbus affectaret. Angelum, quem adeo perfectum creauit: quia vel vnica cogitatio mentem eius momordit, non vt Deus esset absolute, iam enim intellectu suo Angelico hoc esse sciebat impossibile, sed solummodo Deo similis: dixit enim: *In caelum conscendam, & similia ero Altissimo*, de altissimis precipitant, vt de celo ad inferni conuerit abyssum nunquam deorsum surrecturus: *Videbam Sathanam, sicut fulgur de celo cadentem*. Herodes Rex die quodam populo concionaturus, regio decorus prodijt vestitu, qui dum loquitur in vestem eius solis radijs ita resplenduit vt velut in speculo repercussus totum locum illustraret, qua de causa populus adulatores, & idololatras deditus, voces cepit extollere, eumque vt Detim proclamante, ac Dei nomen illi vt ipse bene merito affingere: quia vero placidas huic adulationi praestitit aures, ilico aduolat Angelus, eumque tanto percussit impetu, vt eum prostraret qui à veribus vndeque corosus infansulo nimis funere animam exhalauit: *Consumptus à verbibus exspirauit*.

XIX. Numquam aliorum Deus Deorum admittit consortia. Hinc factum est vt hoc crimen omnium grauissimè pateretur, quod populus suus aliorum admittit Deorum adorationem: erant autem hi Zeli, quibus Zelabat Synagoga, erant hæc querelæ frequentissimæ, quibus contra illam per omnium ora Prophetarum exposulabat: quia sicut sponsus coniugi suæ desponsatus, cum ipse solus eius sit maritus legitimus, nullam ab ea iniuriã accipere potest grauiorem, quam si seipsum alteri tradat: ita similiter, hoc erat grauissimum Synagoga crimen Deo per fidem desponsatæ, quod alios Deos aduolera cognosceret. Hoc in eo (more nostro loquamur) Zelum exciuit mortalem: & sunt illæ querelæ non vulgares, quas ea de causa Deus exponit contra Synagoga, sumens metaphoram ex eo, quod vir cum vxore sua agit, quando inuenit, quod se alteri lupam tradiderit, si demque marito violauerit.

Modo capies rationem Zeli, quem tam expressè per Ezechielem ostendit. Detinebat Deus populum suum, tristi duraque admodum in Ba-

bylonia seruitur: languentem, Propheta Deus instanter deprecatur: Domine, qua de culpa tale supplicium & tantus rigor? Propheta: quia his plura merentur. Vt autem hoc Propheta pateat, apprehendit eum, & in Spiritu adducit in Idolum Hierusalem, & coram templi vestibulo statuit. Deus Intuetur Propheta, ad templi ingressum altare execratur, conspicit in quo erectum erat idolum, Deus gentilium. En Propheta, hoc patior impatienter, quam acerbè (quæso) ferret hoc vit aliquis, qui coniugem habet quam vnice diligit, & pupillis oculi sui habet chariorem, si eo spectante, proh nefa! scortatorè amplecteretur? *Bras sicut tuum idolum Zeli ad prouocandam amulationem, quæ habet erectum idolum satis informe, vt Dei viscera Zelo feruentissimo commoueret, quia illa Deus habuit nostro loquendi modo tan enim peruersa fuit Indæorum Synagoga, vt in ipso Dei templo idola statuere non vereretur. Quid ergo in domo mea (exclamat Deus) mihi in faciem aduoluer, idolum & qua ratione hoc perferam?*

Hæc erat illa non minima querela: *Iuxta me Isais 7. b. discoperuisti, & suscepisti adulterum*. Grauiorem non potest committere coniux impudentiam, quam præsentem marito adulterio consentire, manûque comprehendere gannionem, ac in eiusdem mariti sui læto lupa collocare. O Vates, num foret iudicis me siue causa tam grauitate exacerbatum? Nec quidem pro crimini grauitate commouetur: si pro demerito puniendus esset populus talis esset mihi mulier seruo trucidanda. Paret hinc Deos falsos supra modum diuinum excitare Zelum, & quidem coram eo adoratos, in proprio suo templo diuinis cultoribus honoribus: est enim hæc talis ignominia, vt Deo inferni non possit acerbior.

§. 12. Effundit & c. Pecunia habebatur vt Deus omnium supremus, & que grauiorem in Deo prouocat Zelum, eumque hac in occasione commouit.

Noueris ergo, concludit D. August. quod idolum, seu falsus Deus, qui Deum ad Zelum excitat seruentiorem, fuenit pecunia: Tanto namque grauiorem in Deo causa erat simulatio illorum Deorum aliquis, quanto illam homines honore colebant super Pecunia noti, & diuinitatem adscribebant eminentiorè. Deus Altior diuinitas, cui vires & partes eius Gen. erat prætiles adscribebant, erat illa quam Deo pecunia maritus.